

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVII, СВ. 2

ISSN 0350-185X

UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Predrag Piper, Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE

2021

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVII, СВ. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пийер, др Слободан Реметић, др Јелица Сиојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2021

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Дејан Ајдачић (Институт за класичне студије и славистику, Гдањск), др Јулија Балтова (Институт за бугарски језик БАН, Софија), др Петар Буњак (Филолошки факултет, Београд), др Даринка Гортан Премк (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Никол Јаночкова (Одсек за савремену лексикологију и лексикографију САН, Братислава), др Александар Костић (САНУ, Београд), др Александра Марковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Мирослав Николић (Филолошки факултет, Београд), др Марина Спасојевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Зофија Рудник-Карватова (Институт за славистику ПАН, Варшава), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Марија Стефановић (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 28. 9. 2021.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура
Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском
Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском
Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Бојана М. Вельовић Поповић, Радивоје М. Младеновић: Замена <i>што</i> и њени семантички и синтаксички деривати у сиринићком говору	9
Бояна М. Велёвич Попович, Радивое М. Младенович: Местоимение <i>что</i> и его семантические и синтаксические дериваты в сиринических говорах	32
Bojana M. Veljović Popović, Radivoje M. Mladenović: The Pronoun <i>što</i> and its Semantic and Syntactic Derivatives in the Vernacular of the Sirinić County	33
Бранка З. Тафра: <i>Natuknica i nadnatuknica u frazeološkom rječniku</i>	35
Бранка З. Тафра: Заголовочная единица и опорный компонент во фразеологическом словаре	58
Branka Z. Tafra: The Entry and Super-entry in a Dictionary of Idioms	59
Равељ Ковалски: <i>Hierarchiczność w opisie słowotwórczym – wybrane problemy</i>	61
Павел Ковалски: Хијерархичност у дериватолошком опису – одабрани проблеми	73
Paweł Kowalski: Hierarchy in Derivatological Description – Selected Problems	74
Мартин Олоштиак: <i>Z dejín modernej sloveskej derivatológie</i>	75
Мартин Олоштјак: Из историје савремене словачке дериватологије	104
Martin Ološtiak: From the Modern History of Word-formation Research in Slovak Studies	104
Стана С. Ристић, Ивана В. Лазић Коњик: <i>Аксиолошки речник српског језика – предлог израде</i>	105
Стана С. Ристич, Ивана В. Лазич Коњик: Аксиологическиј словарь српског језика – предложение по составлению словаря	125
Stana S. Ristić, Ivana V. Lazić Konjik: Axiological Dictionary of the Serbian Language – a Proposal for its Compilation	126
Драга С. Зец: <i>Лингвистичко истраживање двосложне или женске риме у српској поезији</i>	127
Драга С. Зец: Лингвистическое исследование двухсложных или женских рифм в сербской поэзии	155
Draga S. Zec: A Linguistic Investigation of Disyllabic or Feminine Rhymes in Serbian Poetry	156

Владан З. Јовановић: Поглед на партиципска образовања на <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> и <i>-м(и)</i> из угла лексикографског описа савременог српског језика	157
Владан З. Јованович: Взгляд на причастные образования на <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> и <i>-м(и)</i> с точки зрения лексикографического описания современного сербского языка	180
Vladan Z. Jovanović: An Overview of the Participles Ending in <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> and <i>-м(и)</i> from the Perspective of the Lexicographic Description of the Contemporary Serbian Language	182
Милена М. Јакић Шимшић: Асоцијативни односи придева у тесту слободних вербалних асоцијација српског језика	185
Милена М. Якич Шимшич: Ассоциативные отношения прилагательных в тесте свободных вербальных ассоциаций сербского языка	199
Milena M. Jakić Šimšić: Associative Relations of Serbian Adjectives in the Free Association Verbal Test	200
Саша П. Марјановић: Бенсонов систем обраде глаголске флексије у речнику	201
Саша П. Марьянович: Система представления глагольных флексий в словаре М. Бенсона	229
Saša Marjanović: The System of Processing Verb Inflection in Benson's Dictionary	231
Некролог	
Академик Иван Клајн (1937–2021) (Предраг Пипер)	233
Прикази и критика	
Виктор Савић. <i>Српска књижевна реч у својим њрвим стіолећима</i> . Подгорица – Ниш: Матица српска – друштво чланова у Црној Гори, Међународни центар за православне студије, 2019 (Вања Станишић)	239
<i>Наш језик</i> год. L, св. 2, 2019, 811 стр. (Марина Спасојевић)	244
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska. <i>Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce</i> . Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2020, 548 str. (Ивана В. Лазић Коњик)	253
Ли́лија Раши́довна Ду́скаева. <i>Стилистический анализ в медиалингвистике</i> . Москва: Флинта, 2019, 340 стр.; Ли́лија Раши́довна Ду́скаева (науч. ред.), Любо́вь Юрьевна Ива́нова (отв. ред.). <i>Медиалингвистика славянских стран</i> . Москва: Флинта, 2020, 464 стр. (Стефан Милошевић)	266

Metaphor and Metonymy in the Digital Age. Theory and methods for building repositories of figurative language. Marianna Bolognesi, Mario Brdar & Kristina Despot (eds.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2019, 264 p.
(Р а ј н а М. Д р а г и ћ е в и ћ) 273

Рајна Драгићевић. *Грамаџика у огледалу семантике*. Београд: Чигоја штампа, 2020, 236 стр. (В а л е н т и н а М. И л и ћ) 280

Регистри

Регистар кључних речи LXXVII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 291

Регистар имена LXXVII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 293

ISSN 0350-185X, – Књ. 77, св. 2 (2021), стр. 75–104

UDK: 811.162.4'373.611

COBISS.SR-ID: 53688585

<https://doi.org/10.2298/JFI2102075O>

Примљено: 2. маја 2021.

Прихваћено: 14. јуна 2021

Оригинални научни рад

Martin Ološtiak*

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

Slovensko

Z DEJÍN MODERNEJ SLOVENSKEJ DERIVATOLÓGIE**

Cieľom príspevku je charakteristika modernej slovenskej derivatológie, ktorá sa datuje od polovice 20. stor. publikovaním monografie Jána Horeckého *Slovotvorná sústava slovenčiny* (1959). V centre pozornosti sú najdôležitejšie práce a autori, ktorí výrazným spôsobom v teoretickej a metodologickej rovine ovplyvnili vývoj v danej oblasti výskumu (Ján Horecký, Juraj Furdík, Klára Buzássyová, Miloslava Sokolová, Ľudmila Liptáková, Mira Nábělková a i.). Ďalej sa zameriavame na práce, ktoré sa venujú slovotvornému vývinu, derivačnej sémantike, onomaziológii, kompozícii, ako aj vzťahom slovotvorby k iným oblastiam jazyka a jazykovedy (lexikológia a lexikografia, morfeematika, morfonológia, syntax, teória textu).

Kľúčové slová: slovenská derivatológia, dejiny, slovotvorný vývoj, derivačná sémantika, onomaziológia, kompozícia.

0 ÚVOD

Cieľom tejto práce je predstaviť modernú slovenskú derivatológiu¹ – náuku o tvorení slov. Pod pojmom „moderný“ máme na mysli obdobie od polovice 20. storočia po súčasnosť.² Vzhľadom na obmedzený priestor jednej

* martin.olostiak@unipo.sk

** Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0083/19.

¹ Autor si dovoľuje vyjadriť vďaka dvom anonymným recenzentom, ktorých poznámky a pripomienky prispeli k zvýšeniu kvality výsledného textu.

Okrem slovenských derivatológov sa uvádzajú aj niektorí zahraniční slovakisti.

² Obdobie do 50. rokov 20. storočia, teda od gramatík P. Doležala (18. stor.) cez kodifikačné úsilie A. Bernoláka (koniec 18. stor. a začiatok 19. stor.), Ľ. Štúra, M. Hattalu (polovica 19. stor.) až po obdobie prvej Československej republiky (1918–1939), Slovenskej republiky (1939–1945) až po koniec 2. svetovej vojny zatiaľ čaká na komplexnejšiu reflexiu. Okrem

štúdie sa budeme venovať len základným smerom, autorom a prácam (zásadnejšími štúdiám, kapitolám v monografiách a najmä syntetickým knižným dielam). Pozornosť sústreďujeme na teoreticko-metodologické práce, výskum slovotvorného vývoja, derivačnej sémantiky a onomaziológie, ako aj na výskum tvorenia slov vo vzťahu k iným súčastiám jazyka (k lexikológii a lexikografii, morfematike, morfonológii, morfológii, syntaxi a teórii textu). Zvlášť sa nevenujeme reflexii výskumu tvorenia slov v interakčných súvislostiach (derivatológia a odborná terminológia, okazionalistika, dialektológia, onomastika, štylistika, kontaktológia) a vo vzťahu ku školskej praxi. O týchto oblastiach sa zmieňujeme v práci *Z dejín derivatologického bádania v slovakistike* (OLOŠTIAK 2015b), z ktorej v tejto štúdiu vychádzame, ktorú doplníme a na ktorú na viacerých miestach odkazujeme.

1 TEORETICKO-METODOLOGICKÉ ASPEKTY SLOVENSKEJ DERIVATOLÓGIE

Možno konštatovať, že vedecké obdobie v dejinách slovenskej derivatológie sa začína zásluhou **Jána Horeckého**. Stotožňujeme sa tak s formuláciou J. Furdíka (2000: 331), podľa ktorého „čo o slovenskej slovotvorbe bolo napísané pred Horeckým, to možno nazvať predvedeckým“. Prvou syntézou Horeckého rozsiahleho derivatologického diela je práca *Slovotvorná sústava slovenčiny* (HORECKÝ 1959), ktorej základné prínosy zhrnul J. Furdík v citovanej štúdiu takto: a) tvorenie slov chápe ako súčasť lexikológie; b) odvodené a zložené slovo chápe ako jednotky s binárnou formálno-obsahovou štruktúrou, čím odlišuje morfematickú a slovotvornú štruktúru; c) hierarchicky vymedzuje slovotvorné parametre (prostriedky, postupy, útvary, z nich najmä slovotvorný model/typ); d) pri opise slovotvorného systému uplatňuje metódu dynamickej synchronie; e) v materiálnej časti systematicky predstavuje slovotvorné parametre troch základných a najaktívnejších slovných druhov (substantív, adjektív, verb). Text vyšiel doplnený a čiastočne revidovaný v roku 1971 pod názvom *Slovenská lexikológia. 1. Tvorenie slov* a takmer o desaťročie neskôr ako súčasť učebnice *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia* (ONDRUS et al. 1980: 85–136), kde bol text doplnený o stručný prehľad tvorenia ďalších slovných druhov – prísloviek (s. 130–131), čísloviek (s. 134–135), zámen (s. 135–136) a zvláštna pozornosť sa v osobitnej podkapitole venuje tvoreniu kompozít (s. 131–134). Konkrétnejšie aspekty Horeckého košatého slovotvorného diela si všimame v ďalších častiach tejto štúdie.

Ďalším význačným predstaviteľom slovenskej derivatologickej školy je **Juraj Furdík**, ktorý svoje teoreticko-metodologické postuláty prezentov-

spomínaných máme na mysli napr. gramatické práce J. Orlovského – J. Aranya, B. Letza, E. Paulinyho – J. Ružičku – J. Štolca a i. Taktiež si bude treba osobitne všimnúť situáciu po vydaní Pravidiel slovenského pravopisu (1931) a po následnom vzniku Slovenskej reči (1932) ako prvého jazykovedného časopisu na Slovensku.

val v rade štúdií a niekoľkých knižných prácach, najmä *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie* (1993), posmrtno *Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia)* (2004) a vo výbere štúdií *Život so slovotvorbou a lexicológiou* (2005). Derivatologická koncepcia J. Furdíka vychádza z centrálneho pojmu **slovotvorná motivácia**, ktorú chápe ako trojjedinú entitu – proces, vzťah a vlastnosť.³ Vo svojom diele tento postulát rozvíja vo vzťahu k semiotike (slovotvorne motivované slovo ako jazykový znak), k lexicológii, k lexikálnej sémantike, k morfológii, k štylistike (štylistické dimenzie slovotvorne motivovaného slova) aj vo vzťahu k varietám národného jazyka (slovotvorná motivácia v spisovnom jazyku a v dialektoch). Navyše, slovotvorná motivácia sa realizuje komplexne na úrovni formy aj obsahu a v dôsledku medzirovinnosti nadobúda v jazykovom systéme centrálnu postavenie. V štúdiu *Jazykový status slovotvorne motivovaného slova* (1996) chápe pojem slovotvornej motivácie (SM) lexicologicky a jej základné vlastnosti zhrňa takto: 1. pojem SM, hoci vznikol v úvahách o jazykovom znaku, vo svojej podstate nie je pojmom semiologickým, ale onomaziologickým, pretože súvisí s pomenovaním ako procesom a s pomenovaním ako výsledkom tohto procesu; 2. SM sa chápe ako zdôvodnenie jazykového vyjadrenia pomenovaného javu; 3. SM je komplexný, formálno-obsahový jav; 4. SM stotožňuje s existenciou vnútornej formy pomenovania.

Z hľadiska utvorenosti slovnú zásobu tvoria slovotvorne nemotivované a slovotvorne motivované jednotky (FURDÍK 2004: 23). Vzťah medzi nemotivovanou a motivovanou časťou lexiky chápe ako obojstranne dynamický; zamieňa tézu, že slovná zásoba priamočiaro smeruje od motivovanosti k nemotivovanosti. Pomer slovotvorne motivovaných a nemotivovaných slov v lexike je podľa J. Furdíka v zásade konštantný (v slovanských jazykoch ide približne o pomer 1 : 2 v prospech slovotvorne motivovaných jednotiek). Jednotlivé slová síce podliehajú demotivácii, avšak zároveň vzrastá ich motivačná potencia (schopnosť byť motivantom) a tvoria sa od nich ďalšie, slovotvorne motivované slová. J. Furdík tento proces nazýva demotivačný cyklus. Analýzou tohto javu dochádza k zisteniu, že „celková motivovanosť slovnej zásoby slovenčiny (a predpokladáme, že aj iných slovanských jazykov) sa oslabením motivovanosti jej niektorých jednotiek nielen neznižuje, ale naopak zvyšuje“ (1993: 42–43). Navyše, v jeho výklade sa zdôrazňuje procesuálna stránka demotivácie, teda postupnosť, graduálnosť tohto javu, ktorý nezasahuje všetky typy slovotvorne motivovaných slov rovnako. Demotiváciu, resp. lexikali-

³ „Ako proces vystupuje pri utváraní slova, resp. pomenovania. Ako vzťah sa prejavuje medzi dvoma (resp. pri možnej viacnásobnej motivácii aj medzi viacerými) slovami (pomenovaniami): východiskovým (motivantom) a voči nemu sekundárnym (motivátom). Ako výsledok procesu a súčasť vzťahu je vlastnosťou motivátu (tu sa používa aj označenie motivovanosť). Sú to tri stránky jedného a toho istého javu, preto ho môžeme charakterizovať abstraktnejšie ako princíp štruktúracie a dynamizácie jazykového systému.“ (FURDÍK 1993: 12–13).

záciu ako proces straty sémantického (a formálneho) vzťahu medzi fundovaným a fundujúcim pomenovaním analyzoval aj J. DOLNÍK (1995), ktorý si v príspevku všima otázku klasifikácie onomaziologických motívov z hľadiska predpokladov uplatňovania slovotvornej demotivácie.

Vo Furdíkovej koncepcii sa ako dôležitá ukázala aj potreba „skúmať, do akej miery je slovotvorná motivovanosť lexikálnych jednotiek aktívnym činiteľom jednak v rámci lexikálneho systému, jednak v procese komunikácie“ (1993: 37). Autor objasňuje funkciu slovotvornej motivácie pri konštituovaní lexikálneho významu slova a v komunikačnom procese. Vypomáhajú si terminológiou Á. Kráľa (1974), tvrdí, že slovotvorná motivácia zohráva v komunikácii úlohu „nosnej informácie“ (sémantického orientátora), ktorá sprostredkúva „hlavnú informáciu“, teda naznačuje lexikálny význam. Dopieva k poznatku o vzťahu medzi frekvenciou a slovotvornou motivovanosťou; tento vzťah by sa dal vyjadriť jednoduchou úmerou: podiel slovotvorne motivovaných slov stúpa s klesajúcou frekvenciou. Slová s vysokou frekvenciou sú v prevažnej miere slovotvorne nemotivované; pri nich totiž nie je potrebné lexikálny význam naznačovať slovotvornou štruktúrou. A naopak, pri slovách s nízkou frekvenciou je „pomoc“ slovotvornej motivácie vítaná. Takýmto spôsobom slovotvorná motivácia napomáha používateľom jazyka osvojiť si význam mnohých lexikálnych jednotiek a zároveň sa u komunikantov upevňuje vedomie o hierarchickej usporiadanosti lexikálneho systému.

Slovotvorne motivované slová sa na základe niektorých svojich vlastností zaraďujú do slovotvorných útvarov (rovnakokoreňových a rôznokoreňových). Miesto v slovotvornom rade a v slovotvornom hniezde J. Furdík charakterizuje prostredníctvom pojmu/termínu motivačná intencia (1998). Motivačnú intenciu definuje ako schopnosť slova zapojiť sa do motivačných vzťahov. Inovačne využíva tézy intencnej teórie slovenského slovesa a vymedzuje štyri typy motivačnej intencie podľa postavenia slova v slovotvornom rade: slovo môže byť motivantom (schematicky $L \rightarrow$), motivantom aj motivátom zároveň ($\rightarrow L \rightarrow$), len motivátom ($\rightarrow L$), resp. do motivačných vzťahov sa nemusí zapájať (L).

Vo Furdíkovej koncepcii má pevné miesto aj vymedzenie súboru funkcií slovotvornej motivácie. Túto problematiku si všima na viacerých miestach (napr. 1993: 109–114). V kondenzovanej podobe svoje poznatky formuluje takto: „Slovotvorba vo svojom komplexe splňa teda vo vzťahu k slovnej zásobe ako celku funkciu systemizátora, vo vzťahu k novoutvoreným slovám funkciu integrátora, vo vzťahu lexikálnych jednotiek k viacslovným pomenovaniam a k výpovediam funkciu sémantického kondenzátora a vo vzťahu k prevzatým slovám funkciu adaptátora.“ (1993: 114). Takéto vymedzenie funkcií slovotvorby autorovi umožňuje vysloviť „smelú“, ale skúmanému javu adekvátnu tézu o zásadnej úlohe slovotvornej motivácie nielen v štruktúre lexikálnej zásoby, ale prostredníctvom slova v celom jazykovom systé-

me. Navyše, využívajúc terminológiu synergetiky, princíp slovotvornej motivácie pokladá za jeden z rozhodujúcich kooperačných faktorov, ktorý udržuje rovnovážny stav v jazykovom systéme (FURDÍK 1999).

Výrazný teoreticko-metodologický popud znamenali aj viaceré práce **Klára Buzássyovej**, najmä monografia *Sémantická štruktúra slovenských deverbatív* (1974), v ktorej sa zameriava na derivačné potencie slovenského slovesa a opiera sa o ústredný pojem/termín slovotvornej paradigmy, resp. konkrétnejšie deverbatívnej slovotvornej paradigmy. Metodologické nívum autorkinho prístupu spočíva v tom, že za základné klasifikačné kritérium pri analýze deverbatívnych derivátov jej slúži slovotvorný základ, teda skúma charakter slovesa ako motivujúceho prvku, resp. tiež to, „ako sú jednotlivé prvky inventára slovotvorných významov pri konkrétnych slovesách zastúpené“. Presvedčivo dokazuje, že charakter deverbatívneho odvodzovania je založený na intencii slovesného deja, ktorá teda nemá len syntaktickú, vetotvornú funkciu, ale ovplyvňuje aj nominačné vzťahy, konkrétne deverbatívnu slovotvorbu. Jej analýza sa opiera o pojem deverbatívnej paradigmy, ktorej členy vymedzuje prostredníctvom lexicálnosémantického inštrumentária, konkrétne komponentovej analýzy (bližšie sa o tom zmienujeme v časti o derivačnej sémantike).

V nadväznosti na to K. Buzássyová (2001) publikovala štúdiu o sémantickej podmienenosti a určenosti slovotvorných paradigiem, kde predstavila dôležitý pojem **typovej paradigmy**. Ten charakterizuje ako súbor konkrétnych paradigiem – „sémantických miest“, v ktorých je reprezentovaný ten istý súhrn slovotvorných významov. Napr. typovú paradigmatiku adjektív s významom farby tvoria slovotvorné významy: pomenovanie abstrahovaného príznaku (*zeleň, beloba*), prechodné sloveso s významom „robiť akým“ (*bieliť, zazeleniť*), neprechodné sloveso s významom „stať sa akým“ (*ozelenieť, obelieť*), sloveso s významom prejavovať istý príznak, „javiť sa akým“ (*zelenat sa, belieť sa*), nositeľ príznaku – osoba alebo neosoba (*zelenáč*), modifikačné adjektívum – deminutívne, augmentatívne (*bielučký, zelenkavý*). Slovotvornej potencii jednotlivých slovných druhov a sémantických typov pomenovaní sa venujú aj ďalší autori (prehľad uvádza OLOŠTIAK 2015b: 23).

K typológii a systematike slovotvornej paradigmatickej prispel aj J. Furdík, ktorý vymedzil a charakterizoval pojem/termín slovotvorný útvar ako zoskupenie lexém spätých vzťahom slovotvornej motivácie. Autor charakterizoval dva typy útvarov: rovnakokoreňové – slovotvorný rad, slovotvorná paradigma, slovotvorné hniezdo; rôznokoreňové – slovotvorný typ, onomaziologická kategória, typ onomaziologickej kategórie (FURDÍK 2004). Systematiku onomaziologických kategórií a typov onomaziologických kategórií v slovenčine v nadväznosti na M. Dokulilu (1962) vyčlenil J. Furdík (2004: 88–108) a doplnila a spresnila K. Vužňáková (2006b). Slovotvorné hniezda v slovenčine spracúva *Slovník koreňových morféme slovenčiny* (1. vyd. 2005, 2. vyd. 2007, 3. vyd. 2012; porov. ďalej).

Ako prvý na výraznú systematickosť tvorenia slov poukázal J. Horecký, v ktorého ponímaní slovotvorný systém je súčasťou lexikálneho systému. Za základné klasifikačné triedy pokladá slovné druhy, ktoré sú však podľa neho veľmi široké. Z tohto dôvodu navrhuje delenie na užšie triedy. Napríklad pri substantívach predstavuje členenie na propriá a apelatíva, propriá člení na miestne a osobné, apelatíva člení na životné a neživotné, životné apelatíva člení na osoby a zvieratá, atď. (HORECKÝ 1959); podrobnejšie poznámky o klasifikácii slovnej zásoby aj vo vzťahu k tvoreniu slov predstavuje v samostatnej štúdii (HORECKÝ 1958b). Prirodzene, pri mene J. Horeckého je potrebné vo vzťahu k systému spomenúť jednak jeho koncepciu založenú na pojmoch/termínoch slovotvorný model a slovotvorný typ, jednak fakt, že slovotvorný materiál triedil na základe sémantickej klasifikácie bez ohľadu na slovotvornú príslušnosť slovotvorných základov.

Hierarchické usporiadanie slovotvorby je výrazne prítomné aj v diele J. Furdíka, ktorý tvorenie slov chápe ako vnútorne členitý jazykový subsystém. Názorne je jeho chápanie predstavené v učebnici *Slovenská slovotvorba* (2004: 109–111). Slovotvorný systém je tu predstavený ako entita s takýmto inventárom a štruktúrou: slovotvorné prostriedky (základy, formanty, pomocné prostriedky – spájacie morfémy, interfixy, alternácie, trunkácie), slovotvorné spôsoby (derivácia, kompozícia) a v rámci nich jednotlivé slovotvorné postupy, slovotvorné útvary (rovnakokoreňové: rady, paradigmy, hniezda, rôznokoreňové: slovotvorné typy, onomaziologické kategórie, typy onomaziologických kategórií). K chápaniu štruktúry, teda vzťahov medzi jednotlivými prvkami, uvádzame aspoň jeden príklad – v oblasti rôznokoreňových slovotvorných útvarov, ktorých podstata vychádza z onomaziologickej štruktúry, jednotlivé slovotvorné typy sa podľa istých vlastností grupujú do rovnakých onomaziologických kategórií a tie sa zasa na vyššej úrovni abstrakcie spájajú do typov onomaziologických kategórií, ktorých je päť (tu autor nadväzuje na M. DOKULILA 1962) – transpozičný, modifikačný, mutačný, reprodukčný a integračný typ. Klasifikáciu typov onomaziologických kategórií prepracovala M. Sokolová v štúdii *Vzťah slovnodruhových a onomaziologických kategóriálnych významov* (2007), ako aj v spoluautorstve v príspevku *Prínos Slovníka koreňových morfémy k charakteristike kompozít* (SOKOLOVÁ et al. 2005b). V nich autorka prehodnotila tradičný dokulilovsko-furdíkovský prístup: nepočíta s reprodukčným typom a vymedzuje niektoré nové typy (formálna transpozícia, formálna modifikácia) a prechodné typy (transpozično-mutačný, modifikačno-mutačný, integračno-modifikačný, integračno-mutačný).

2 VÝSKUM SLOVOTVORNÉHO VÝVOJA

V tejto časti sa zmieňujeme o prácach, ktoré vyšli v skúmanom období (od 2. polovice 20. stor.)

Východiskové poznámky ku skúmaniu tvorenia slov v predkodifikačnom období s využitím materiálu pre Historický slovník slovenského jazyka publikovala E. Krasnovská (1984). Rámcové poznámky o vývoji slovotvorby uvádza aj R. Krajčovič (1981: 181–187, 1988: 154–158). Všíma si tu zánik starších slovotvorných postupov, vývoj prefixácie, sufixácie, kompozície a niektoré ďalšie nominačné postupy.

K. Habovštiaková sa venovala tvoreniu slov vo vybratých etapách vývoja spisovnej slovenčiny (v bernolákovskom období – najmä u samotného A. Bernoláka – a čiastočne aj v predbernolákovskom období), ako aj vývojovým tendenciám prechádzajúcim naprieč jednotlivými obdobiami. Pomerne podrobne sa venovala Bernolákovej reflexii tvorenia slov v jednej z kapitol svojej monografie *Bernolákovo jazykovedné dielo* (1968: 206–217). V kapitole *Zo slovotvorného vývinu spisovnej slovenčiny* v monografii *Slovná zásoba spisovnej slovenčiny z vývinového hľadiska* (1987: 154–179) autorka ponúkla stručnú analýzu vývojových tendencií v oblasti tvorenia slov na príklade deverbatívnych derivátov, pomenovaní osôb a kompozít v botanických názvoch. J. Horecký predstavil analýzu štúrovskej lexiky s osobitným zreteľom na slovotvorbu (HORECKÝ 1946–1948). Štúrovske obdobie analyzuje v monografii *Vznik a začiatky spisovnej slovenčiny* N. A. Kondrašov (1974). Súčasťou jeho textu je aj kapitola o tvorení slov (s. 253–262), v ktorej si všíma vývojovú dynamiku v oblasti viacerých kategórií, najmä činiteľských mien, názvov miesta, abstraktných názvov, kolektív. V. Blanár publikoval historicko-slovotvornú štúdiu o tvorení, vývoji a územnej diferenciacii lexém so základom *mlov-* (BLANÁR 1969).

Relatívne najkomplexnejší obraz o fungovaní slovotvorného systému v diachrónnych súvislostiach (na materiáli dejových substantív) podal J. Furdík; porov. jeho monografiu *Zo slovotvorného vývoja slovenčiny* (1971, kompletne publikovaná až v roku 2005 v rámci práce FURDÍK 2005: 39–186). Za charakteristické črty tejto práce možno považovať: a) v práci sa skúma vnútorný vývoj slovotvorného systému v relatívne dlhom rozmedzí rokov 1843–1918, ktoré člení na štúrovske (1843–1860), matičné (1860–1880) a martinské obdobie (1880–1918); b) primárnym metodologickým postupom je rešpektovanie vzájomnej spätosti diachronie a synchronie (uplatňuje sa metóda radu synchronických priereзов); c) keďže slovotvorný systém ako mnohorozmernú entitu nemožno paušálne uchopiť ako celok, pozornosť sa sústreďuje na výskum vzájomnej konkurencie 11 slovotvorných typov v rámci onomaziologickej kategórie spredmetnenia deja; dejové substantíva sa ukázali ako vhodný materiál vzhľadom na ich vysokú frekvenciu a centrálnu postavenie v rámci deverbatívneho odvodzovania; d) zistenia sú podopreté bohatými štatistickými údajmi, ktoré sú závažným ukazovateľom vnútorných proporcií slovotvorného systému; e) do úvahy sa berie aj fakt, že na slovotvorný vývoj pôsobia vnútorné i vonkajšie faktory: „Produktivita je výsledkom

súhry pomenovacích potrieb spoločnosti a pomenovacích možností jazykového systému“ (FURDÍK 1971: 15).

3 DERIVAČNÁ SÉMANTIKA A ONOMAZIOLÓGIA

Slovotvorný význam sa tradične vyčleňuje ako osobitný typ významu, ktorý je abstraktnejší než lexikálny význam, avšak menej všeobecný než gramatický význam. Najviac pozornosti sa venovalo vzťahu medzi slovotvorným významom (ďalej aj SV) a lexikálnym významom (ďalej aj LV). J. Furdík (2004: 57) v tomto kontexte poznamenáva, že „lexikálny význam slova sa nikdy nevyčerpáva „čistým“ slovotvorným významom. Alebo ináč povedané, niet „čistého“ slovotvorného významu, ten ako sémantická orientácia je vždy v službe komunikačne relevantného významu lexikálneho.“ Nadväzujúc na M. Dokulila (1962) a I. Němca (1968), J. Furdík (2004: 53–55) vymedzuje tri typy vzťahov medzi SV a LV – ekvivalencia, inklúzia, prienik. Tejto otázke sa venovali aj J. Dolník (1984, 1990: 73–91), K. Buzássyová na príklade transpozičných derivátov so sufixom *-stvo* (1980a, 1980b, 1982). Komparáciu slovotvorného významu a syntaktického významu predstavil J. Kačala (2007).

Sústredená pozornosť sa venovala aj problematike uchopenia, stvárnenia či modelovania slovotvorného významu. Na možnosti uplatnenia metódy slovotvorných parafráz poukazujú J. Horecký (1980a, 1981), K. Buzássyová (1984), J. Furdík (2004).

Významová stránka tvorenia slov sprevádza v rozličných modifikáciách a v rozličnej intenzite prakticky celé dielo J. Horeckého. Slovotvorná sémantika sa uňho hlási o slovo už v prvej syntéze, v spomínanej práci *Slovotvorná sústava slovenčiny* (1959), a to niekoľkými spôsobmi: 1) pri vymedzení základných častí odvodených a zložených slov (slovotvorný základ, slovotvorná prípona, resp. predpona), ako aj ich vzťahu; 2) pri analýze pojmu/termínu slovotvorný model; 3) pri klasifikácii skupín odvodených a zložených slov. Po vymedzení generatívneho modelu tvorenia slov sa J. Horecký neskôr sústredil na hľadanie primeranej sémantickej interpretácie tvorenia slov na základe sémantických príznakov. Centrálnym v tomto prístupe sa stal pojem/termín slovotvorné pole, ktorý vymedzuje prostredníctvom súboru sémantických príznakov, hierarchicky usporiadaných a tvoriacich invariantný význam odvodeného slova; porov. viaceré štúdie a monografiu *Semantics of derived words* (1994).

Z pojmu slovotvorného významu vychádza pri charakteristike odvodzovacích možností slovenského slovesa K. Buzássyová (*Sémantická štruktúra slovenských deverbatív*, 1974). Na jeho uchopenie využíva komponentovú analýzu. Výrazne a novátorsky tým prispela k výskumu významovej stránky odvodených slov. Slovotvorný význam chápe ako komplexnú jednotku danú vzťahom dištinkatívnych príznakov, ktoré sú hierarchicky usporiadané. Uplat-

nením takéhoto prístupu výrazným spôsobom prispela k prehĺbeniu metodológie v oblasti výskumu derivačnej sémantiky a paradigmaticky (najmä slovo- tvornej polysémie, synonymie, homonymie).

Medzi významné práce z oblasti derivačnej sémantiky treba zaradiť aj štúdie N. Janočkovej. Okrem štúdie o onomaziologickej štruktúre slovesných lexém (2009b; porov. ďalej) sú to práce o kosémii predponových sloviac (2002), distributívach (2004a), frekventatívach (2012b), o slovo- tvorných a sémantických aspektoch slovesného vidu (2004b, 2009a) a monografia *Sloveso a zmysly – slovo- tvorba a vidotvorba* (2014). K výskumu derivačnej sémantiky adjektív výrazným spôsobom prispela M. Nábělková svojou monografiou *Vzťahové adjektíva v slovenčine. (Funkčno-sémantická analýza desubstantívnych derivátov.)* (1993a).

Výskum onomaziologickej (pomenovacej) štruktúry opisných lexém tvorí jednu z kľúčových oblastí derivatológie. V diele J. Horeckého sa onomaziologický prístup zakladá na týchto vlastnostiach onomaziologickej štruktúry: binárnosť, centrálnosť onomaziologickej bázy, komplexnosť; porov. viaceré štúdie a monografiu *Onomaziologická štruktúra slovenčiny* (HORECKÝ 2003). Za výrazný poznatok pokladáme aj klasifikáciu bázy na základe miery konkrétnosti/abstraktnosti (autor vymedzuje gramatickú, derivačnú a lexikálnu bázu). Na druhej strane J. Furdík (2002b, 2004: 55–59) postuluje tézu o trojčlennosti onomaziologickej štruktúry (onomaziologická báza, onomaziologický spoj a onomaziologický príznak). Ternárnosť pritom pripisuje nielen mutačným, ale aj transpozíčným a modifikačným derivátom, ako aj kompozitám, teda všetkým slovo- tvorne motivovaným lexémam. Onomaziologickú koncepciu rozvíjajú aj ďalší autori, z ktorých viacerí poukazujú na to, že existujú aj binárne, ternárne aj kvadrárne onomaziologické štruktúry (JANOČKOVÁ 2009b; VUŽŇÁKOVÁ 2009, 2012; OLOŠTIAK 2013, 2015c; OLOŠTIAK, Ološtiaková 2018: 182–205).

4 VÝSKUM TVORENIA SLOV VO VZŤAHU K INÝM SÚČASTIAM JAZYKA

V česko-slovenskej derivatologickej tradícii sa ustálilo chápanie slovo- tvorby ako súčasti lexikológie. Prirodzenou vlastnosťou slovo- tvorného systému je aj prirodzená interakcia s inými jazykovými subsystémami. To sa v derivatologickej reflexii berie do úvahy rozličnými spôsobmi, no nie vždy primárne z hľadiska tvorenia slov. Ďalej si všimneme dotyčnice slovo- tvorby k lexikológii a lexikografii, morfematike, fonológii, morfológii a k syntaxi.

4.1 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K LEXIKOLÓGII A LEXIKOGRAFII

V slovenskej derivatológii sa ustálilo chápanie slovo- tvorby ako súčas- ti lexikológie najmä zásluhou J. Horeckého (1959). Do úvahy berie fakt, že výsledkom slovo- tvorných procesov sú nové lexikálne jednotky (nie gramatic-

ké tvary). Takto sa derivatologická problematika analyzuje vo všetkých významných vedeckých prácach a učebniciach lexikológie; porov. stať J. Furdíka *Čo dáva slovtvorba lexikológii* (1976, 1993: 34–43). V nadväznosti na to K. Buzássyová poukazuje na dôležitosť derivatológie pri tvorbe slovníkov (2007) a na komplementárne postavenie slovtvorného významu pri výklade lexikálneho významu vo výkladovom slovníku (2013).

S rozvojom počítačovej techniky sa aj derivatológia začala zaujímať o možnosti štatistického spracovania slovtvorných parametrov. Takto zameraný výskumný plán predstavil J. Furdík v štúdiu *Pokus o komplexný kvantitatívny výskum slovtvorného systému pomocou počítača* (1990). Integrálnou súčasťou takéhoto výskumu malo byť aj komplexné lexikografické spracovanie slovtvorného systému (FURDÍK 1994). Išlo o predstavu nového typu slovtvorného slovníka, ktorého ambíciou bolo slovtvorný systém vo svojej inventárovej a štruktúrnej zložke zachytiť v relatívnej celosti, a tak prekonať nedostatky hniezdového a deskriptívneho prístupu. Pomocou metódy slovtvornej parametrizácie J. Furdík vypracoval „šablónu“ štrnástich parametrov (s viacerými subparametrami), tvoriacich heslovú stať (FURDÍK 1994, 2004: 126–137).

Slovtvorný slovník slovenčiny možno pokladať za ďalší vklad J. Furdíka do jazykovednej teórie a praxe. Žiaľ, slovníkové spracovanie slovtvorby skompletizovať nestihol. Pod jeho školiteľskou kuratelou bolo na tému Slovtvorný slovník slovenčiny napísaných sedem diplomových prác, v ktorých sa spracovalo približne 2500 hesiel (sám na kartotečných lístkoch vypracoval 500 hesiel). Medzi týmito diplomantmi bola aj Katarína Vužňáková (rod. Dziaková), ktorá v tomto výskume pokračovala jednak v podobe viacerých štúdií, jednak v samostatnej monografii *Problémy lexikografického zachytenia slovtvorného systému slovenčiny* (VUŽŇÁKOVÁ 2006a). Svoje úsilie taktiež dokázala pretaviť do elektronických výstupov v podobe *Malého slovtvorného slovníka slovenčiny* (<http://indi.pf.unipo.sk>) a *Slovtvorného slovníka kompozít v slovenčine* (<http://sun.pf.unipo.sk/ssks.pf.unipo.sk/>). K podrobnému prehľadu derivatologickej lexikografie v slovakistike porov. prácu K. Vužňákovej *Lexikografické aspekty slovtvornej motivácie* (2015).

4.2 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K MORFEMATIKE

Vzťah medzi slovtvorbou a morfematikou predstavuje spojenie typu pokrvného príbuzenstva – na tvorenie slov sa využívajú morfematické prostriedky. Morfematickému výskumu aj s ohľadom na tvorenie slov sa venovali predovšetkým J. Horecký (1962, 1964 a i.), J. Bosák (1977, 1981, 1985 a i.), J. Bosák a K. Buzássyová (1985).

Do morfematicko-derivačného kontextu výrazne prispeli práce prešovských bádateľov. Okrem samostatných štúdií sú to predovšetkým tri slovníko-

vé diela.⁴ *Morfematický slovník slovenčiny* (SOKOLOVÁ et al. 1999; MSS), ktorý poskytuje cenné informácie aj derivatológii vo viacerých ohľadoch. Ďalším v poradí je morfematicko-derivačný *Slovník koreňových morfém slovenčiny* (SOKOLOVÁ et al. 2005a (1. vyd.), 2007 (2. vyd.), 2012 (3. vyd.); SKMS),⁵ v ktorom sa zachytávajú slovotvorné vzťahy medzi morfematicky segmentovanými lexémami. Tento slovník po prvýkrát v slovenskej lingvistike prináša systematický pohľad na spracovanie slovotvorných hniezd a niektoré ďalšie slovotvorné parametre. Publikovaním SKMS sa pre slovenskú derivatológiu vytvorila pevná platforma pre komplexnú analýzu slovotvorného systému slovenčiny – napr. vo výskume kompozít (porov. SOKOLOVÁ et al. 2005b) či ďalších aspektov; porov. zborník *Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania)* (SOKOLOVÁ et al. 2006). Tretím v poradí je *Retrográdny morfematický slovník slovenčiny* (OLOŠTIAK et al. 2015; RMSS), ktorý spracúva retrográdne usporiadané a morfematicky segmentované lexémy so základnými slovotvornými a morfológickými údajmi. Aj s využitím databázy spomínaných morfematických a slovotvorných slovníkov je koncipovaná vysokoškolská učebnica *Morfematika a slovtvorba slovenčiny* (OLOŠTIAK, Ološtiaková 2018).

Výsledky morfematicko-slovotvorného výskumu sa postupne prezentujú aj prostredníctvom webového rozhrania.⁶ Nateraz sú na tejto stránke k dispozícii informácie o realizovaných grantových projektoch, profily riešiteľov, bibliografia (viaceré práce sú voľne prístupné), no najmä vyhľadávacie rozhranie, v ktorom možno zatiaľ vyhľadávať slová a ich morfematickú štruktúru v rozsahu, v akom sa nachádzajú v RMSS, t. j. systém vyhľadá morfematicky segmentované heslo s indexom (porov. MSS, SKMS), informáciou o slovnom druhu a alfanumerickým kódom detegujúcim ďalšie morfológické informácie tak, ako ich zachytáva RMSS. Navyše, pri adjektívach možno vyhľadať morfematicky rozsegmentované gramatické tvary všetkých subparadiem (maskulína animálne, maskulína inanimálne, feminína, neutrá, pozitív, komparatív, superlatív). V budúcnosti sa budú dať vyhľadávať gramatické tvary a paradigmy všetkých slovných druhov. Možné bude aj vyhľadávanie a triedenie podľa slovotvorných parametrov (afixov, základov, slovotvorných typov, slovotvorných hniezd a ďalších); bližšie porov. Ološtiak (2020).

⁴ Bližšie k charakteristike slovenských morfematických slovníkov porov. Ološtiak (2020).

⁵ Druhé a tretie vydanie vyšlo vždy v doplnenej a rozšírenej verzii. K prehľadu zmien v treťom vydaní na pôdoryse teoreticko-metodologických poznámok porov. Ivanová (2013).

⁶ Dostupné online: <<https://ff.unipo.sk/slovník-morfematika-slovtvorba/index.html>>.

4.3 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K MORFONOLÓGII

Súhrn poznatkov z morfonologickej problematiky predstavuje J. Sabol jednak v štúdií o alternáciách v spisovnej slovenčine (1982), jednak v kapitolách v monografii *Syntetická fonologická teória* (1989: 168–180). Kapitola o alternáciách je taktiež súčasťou učebnice E. Paulinyho *Fonológia spisovnej slovenčiny* (1968: 99–118). Alternáciám (medzi nimi aj slovotvorným a vi-dotvorným alternáciám) pozornosť venovali aj L. Dvonč (v sérii štúdií, napr. 1965, 1977, 1980, 1981, 1982), podrobne M. Sokolová (2000b) a synteticky so špeciálnym zreteľom na tvorenie slov L. Palková v práci *Morfonologické aspekty slovotvornej motivácie* (2015).

Mnoho pozornosti sa venovalo fungovaniu kvantity či už v podobe alternančných alebo neutralizačných zmien (uplatňovanie tzv. rytmického zákona⁷), realizujúcich sa v slovotvornom základe alebo v slovotvornom formante viacerých typov slovotvorne motivovaných slov, najmä však substantívnych derivátov so sufixmi *-ár/-iar*, *-áreň/-iareň*, *-ák/-iak*, transflexných prívlastňovacích „zvieracích“ adjektív typu *vtáčí*, *slimačí* a niektorých ďalších typov; porov. opäť práce L. Dvonča (monografia *Rytmický zákon v spisovnej slovenčine* z roku 1955 a viaceré ďalšie štúdie, napr. 1956, 1960, 1969, 1974), Š. Peciara (1967a, 1967b, 1968a, 1968b) a i.

V kontexte kodifikačnej praxe medzi odbornou aj laickou verejnosťou zarezonovali najmä úpravy tzv. pravidla o rytmickom krátení v *Pravidlách slovenského pravopisu* (1. vyd. 1991, 2. vyd. 1998, 3. vyd. 2000; ďalej PSP). Po 1. vydaní PSP v roku 1991 sa otvorila diskusia o uplatňovaní kvantity aj vo vzťahu k derivačným procesom – najmä práce L. Dvonča, J. Kačalu, M. Považaja, M. Sokolovej a A. Jarošovej, S. Ondrejoviča či v zborníku *Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach* (POVAŽAJ 2005) (bibliografický prehľad porov. v práci M. Ološtiaka (2015b)). V nadväznosti na texty autorov kritizujúcich úpravy tzv. pravidla o rytmickom krátení možno konštatovať, že pri tejto kodifikačnej zmene sa v dostatočnej miere nebrali do úvahy derivatologické poznatky a zistenia o interakcii slovotvorného, morfonologického a morfológického subsystému.

⁷ Podstatou rytmického zákona je to, že v spisovnej slovenčine za sebou nasledujú dve dlhé slabiky. V prípadoch, kde by k takémuto javu malo dôjsť, dochádza k neutralizácii nasledujúcej slabiky (*volávam* vs. *vidavam*) alebo k alternácii pri slovotvornom akte (*písať* → *pisár*, nie **písár*). Pravda, pri istých slovotvorných typoch sa do konkurencie dostáva morfonologická a slovotvorná (príp. morfológická) zložka, výsledkom čoho sú lexémy patriace medzi tzv. výnimky z pravidla o rytmickom krátení, t. j. existujú typy odvodených a zložených slov, kde sa vedľa seba vyskytujú dve dlhé slabiky (*vtáčí*, *námietka*, *zmúdrať*, *tisíckrát*), raritne aj tri dlhé slabiky (*záriečie*). V slovakistických kruhoch sa viedli diskusie (ktoré dodnes nie sú uspokojivo uzavreté) o adekvátnosti a miere kodifikačných zásahov do systému tzv. výnimiek (napr. *mliekár* vs. *mliekar*).

Kým neutralizačným a alternačným dimenziám slovotvorby sa venovala relatívne veľká pozornosť, trunkačné procesy sa prvýkrát spomínajú až v Encyklopédii jazykovedy v roku 1993 a prvú prehľadnejšiu štúdiu o trunkáciách v slovenčine publikovala až M. Ivanová (2004) a vo vzťahu k slovotvorbe L. Palková (2015).

4.4 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K MORFOLÓGIU

Viacdimenzionálne sú vzťahy medzi slovotvorbou a morfológiou, hoci slovenská jazykoveda (na rozdiel od mnohých iných lingvistík) si pomerne skoro „vyriešila“ delimitáciu týchto dvoch oblastí (spomínali sme, že už J. Horecký pokladal tvorenie slov za súčasť lexikológie).⁸

Prototypový hraničný morfologicko-derivačný jav predstavuje oblasť slovesného vidu. J. Furdík sa najprv prikláňal k názoru o príslušnosti vidotvorby do oblasti tvorenia slov (FURDÍK 2004: 53), neskôr svoj názor relativizuje, hoci k jednoznačnému záveru nedospieva (FURDÍK 2008: 46–47). Cez prizmu morfematiky sa na problém vzťahu slovotvorby a vidotvorby pozerá M. Sokolová (2000a), ktorá vidotvorbu pokladá za súčasť morfológie a prostriedky tvorby vidových partnerov hodnotí ako modifikačné morfémy (porov. aj MSS). Autorka okruh problémov spätých s verbálnym aspektom rozširuje o otázky súvisiace s adaptáciou prevzatých slovies, so smerom vidotvorby pri deadjektívnych verbách, ako aj o aplikačný rozmer – vyučovanie slovenčiny ako cudzieho jazyka (SOKOLOVÁ 2002, 2010, 2013b). Na iné aspekty poukazujú napríklad Š. Peciar (1966, 1978), E. Sekaninová (1970, 1972), A. Marićová (2004) či N. Janočková (2004b).

Ďalšou prienikovou oblasťou je status slovesných podstatných mien, ktoré niektorí autori pokladajú za samostatné lexémy (BUFFA 1966; FURDÍK 1967a), pričom tradične sa verbálne substantíva považujú za neurčité gramatické tvary slovies (RUŽIČKA et al. 1966: 502–504; ORAVEC et al. 1988: 153; z novších prác napr. SOKOLOVÁ 2013a). Výrazným spôsobom do tejto diskusie zasiahla K. Buzássyová (1982), ktorá problematiku slovesných podstatných mien dáva do súvislosti s nominalizáciou (gramatický tvar slovesa) a nomináciou (samostatná lexéma).

Slovotvorné prípony sa môžu využívať aj ako prostriedky na ohýbanie pôvodne neohybných pomenovaní (najmä slov cudzieho pôvodu: *bordó* → *bordový*, skratiek: *PF* → *PF-ko*). Pravda, takéto jednotky sú zväčša štylisticky príznakové (najmä hovorové a slangové), pričom táto príznakovosť sa môže oslabovať a stratiť. Reflektujúc túto vlastnosť a proces, J. Furdík píše o for-

⁸ Pravda, napr. v *Slovenskej gramatike* (PAULINY et al. 1968) sa pasáže o tvorení slov nachádzajú ako osobitné podkapitoly v sekcii *Slovné druhy – morfológia* pri štyroch slovných druhoch: Tvorenie podstatných mien, s. 145–172; Tvorenie prídavných mien, s. 194–206; Význam a tvorenie slovies, s. 244–257; Tvorenie prísloviek, s. 300–303.

mantoch s gramatikalizačnou, resp. flektivizačnou funkciou (FURDÍK 1967b; porov. aj DVONČ 1986, 1993).

Pozornosť sa venovala aj vzťahu medzi tvaroslovnou a slovtvornou produktivitou. J. Furdík v štúdií *O vzájomnom vzťahu slovtvorného a skloňovacieho systému (na príklade skloňovacích typov dlaň a kosť)* (1981a, 1993: 60–68) obhajuje stanovisko, že „tvaroslovná produktivita nie je mechanicky závislá od slovtvornej produktivity, ale je s ňou dialekticky spätá“ (1981a, 1993: 67). Nesúhlasí tak s názorom L. Dvonča (1984), podľa ktorého treba rozlišovať produktivnosť slovtvorného typu a neproduktivnosť deklinačného typu. O dve desaťročia neskôr sa J. Furdík k tomuto problému vrátil v štúdií *Pojem produktivity v slovtvorbe a v morfológii* (2002a) prijíma mienku L. Dvonča a riešenie problému posúva ďalej – podčiarkuje kvalitatívnu odlišnosť týchto javov v slovtvorbe a v morfológii a navrhuje rozlišovať produktivitu slovtvorného typu a receptivitu typu flexie (deklinačného, resp. konjugačného typu).

Osobitnú problematiku predstavuje výskumu tvorenia slov vo vzťahu k jednotlivým slovným druhom (bližšie OLOŠTIAK 2015b: 37–40).

4.5 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K SYNTAXI

Rozličné, v mnohých prípadoch protirečivé mienky sa vyslovili aj o vzťahu slovtvorby a syntaxe (porov. aj vyššie o metódach slovtvorných substitúcií a parafráz). J. Furdík naznačuje riešenie niektorých slovtvorno-syntaktických otázok v štúdií *Syntax slovtvorne motivovaných slov* (1982, 1993): napr. vonkajšia a vnútorná syntax slovtvorne motivovaných slov, vzťah syntagma – motivované slovo, valenčný paralelizmus medzi motivantom a motivátom a pod. Ďalším neuspokojivo riešeným problémom v oblasti derivatologickeho bádania je otázka explikácie slovtvorného významu pomocou syntaktických konštrukcií. V štúdií *K syntakticko-sémantickej interpretácii slovtvorných štruktúr* (1978, 1993: 76–93) zaujal pozíciu „zmierovateľa“ poľskej derivatologickej školy, ktorá vychádza zo syntaktického výkladu slovtvorby, a česko-slovenskej školy, ktorá tento prístup pomerne rázne odmieta a svoje teoretické východiská stavia na sémantickej (J. Horecký), resp. onomaziologickej klasifikácii (M. Dokulil). J. Furdík stavia na pozitívach oboch týchto prístupov; pri explikácii slovtvorného významu využíva súbor substitúcií v podobe syntaktických štruktúr. Syntaktické štruktúry však nepokladá za východisko pre štruktúry slovtvorné, ale za paralelné s nimi. Odmieta tak mienku, že syntaktická štruktúra je hĺbkovou štruktúrou pre slovtvorné štruktúry. Citujúc mienku K. Buzássyovej (1969), metódu substitúcií pokladá za výskumnú procedúru, súčasť metajazyka: „priame stotožňovanie zložiek motivovaného slova s vetnými členmi na základe substitúcie nie je adekvátne skúmanému javu“ (FURDÍK 1978, 1993: 81). J. Furdík teda

vo svojom prístupe spojil zásady onomaziologického triedenia M. Dokulila s uvedenou substitučnou metódou. Typ substitúcie priraduje k typu onomaziologickej kategórie; transpozičným a mutačným derivátom pripisuje substitúcie v podobe vety a modifikačným slovám substitúcie v podobe syntagmy. V tomto príspevku J. Furdík predstavil prvý ucelený opis slovotvorného významu substantívnych derivátov, vrátane dovtedy prakticky nepovšimnutého problému desubstantívnych substantív. Tento prístup sa osvedčil aj vo vyučovacej praxi, preto bol v upravenej podobe zaradený aj do učebnice *Slovenská slovotvorba* (FURDÍK 2004: 88–98). Vzťahu syntaxe a slovotvorby na podloží pojmov/termínov transpozícia, syntaktická derivácia a nominalizácia venuje pozornosť K. Buzássyová (1982, 1993a, 1993b, 2000).

4.6 DERIVATOLÓGIA VO VZŤAHU K TEÓRII TEXTU

Slovotvorne motivované slová sa pokladajú za jednotky, ktoré svojším spôsobom prispievajú k výstavbe textu, za jednotky majúce výrazné textovo-konštitutívne funkcie v súvislosti s takými textovými vlastnosťami ako kohézia, koherencia, intencionalita, štylistická hodnota textu (porov. FURDÍK 1993; BUZÁSSYOVÁ 1993a, 1996; NÁBĚLKOVÁ 1993b; JANOČKOVÁ 2012a). Využitie slovotvorne motivovaných slov v umeleckom texte pre deti skúmala Ľ. Valeková (1993). V tejto súvislosti za závažné pokladáme konštatovanie K. Buzássyovej (v nadväznosti na E. A. Zemskú), ktoré dokazuje reálnu (komunikačnú, textovú) existenciu slovotvorných prostriedkov: „Aktualizácia rozličných druhov vzťahov slovotvorne motivovaných slov v texte ... je jasným dôkazom, že jednotky slovotvorného systému (slovotvorné typy, kategórie, hniezda, paradigmy...) nie sú iba lingvistickými konštruktmi. Expedienti a percipienti textu nimi v procese komunikácie disponujú bez narušenia vzájomného porozumenia, je to jazyková realita premietnutá v jazykovej kompetencii nositeľov jazyka.“ (BUZÁSSYOVÁ 1993: 32). Na textové potencie slovotvorne motivovaných okazionalizmov na osi tvorivosť – reprodukovanosť upozornila K. Buzássyová (1999). Na vzťah slovotvorby a textu sa možno pozerat' aj cez koncept motivačnej nasýtenosti textu (zastúpenie slovotvorne motivovaných slov v texte a z toho vyplývajúcich komunikačno-funkčných konzekvencií), ako to na porovnávacom pláne slovenčina – nemčina prezentoval J. Furdík (1991, 1993: 125–138).

5 VÝSKUM KOMPOZÍT

Výskumu kompozície sa venovala pozornosť už od 50. rokov najmä prostredníctvom štúdií J. Horeckého, v ktorých vymedzil sémantickú klasifikáciu, posesívne kompozitá, zložené adjektíva, kompozitá ako názvy osôb a názvy miesta (HORECKÝ 1958a, 1976, 1977, 1978, 1980b); stopovo sa tematika kompozície objavuje v prácach iných autorov; porov. napr. ka-

pitoly monografií a učebníc (ONDRUS et al. 1980: 131–134; HORECKÝ et al. 1989: 229–241). Novšie sa v niekoľkých štúdiách kompozícii venuje A. Makišová (2009a, 2009b, 2010a, 2010b).

Význam kompozície ako slovotvorného spôsobu v súčasnosti v slovan-ských jazykoch rastie. To sa odzrkadlilo aj na akcelerácii výskumu v tejto oblasti. Na túto skutočnosť upozorňuje aj Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny (HORECKÝ et al. 1989: 229–241), kde sa charakterizuje podstata kompozície (kompozitá sa analyzujú z hľadiska morfematickej a derivačnej štruktúry), vymenúvajú sa produktívne typy zložených substantív a adjektív a poukazuje sa na vysokú produktívnosť tzv. hybridných kompozít, resp. kvázikompozít (autor kapitoly, J. Bosák, navrhuje aj termín internacionálne kompozitum). Na tento výklad po takmer 15 rokoch nadviazala K. Buzássyová v štúdií *Zložené slová z hľadiska internacionalizácie a inovácií* (2003). Tu zdôraznila značný dosah procesu internacionalizácie na túto zložku lexiky, poukázala na jej systémové aj štylisticko-komunikačné parametre (zvyšujúci sa počet jednotiek s prefixoidným komponentom, veľká kombinovateľnosť cudzích komponentov s domácimi komponentmi, pričom vo viacerých prípadoch sa zo synchronného pohľadu prevzaté komponenty prestávajú pociťovať ako cudzie, kolísanie v písaní zložených slov, najmä adjektív); o procesoch internacionalizácie (a vyvažovacom procese nacionalizácie) v oblasti tvorenia slov porov. kapitoly v kompendiu *Słowotwórstwo / Nominacja. Komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich* (OHNEISER 2003: 49–58, 152–159), ktorých spoluautorkou je K. Buzássyová. Fungovaním sémantickej zložky kompozít sa zaoberá K. Buzássyová v štúdií *Kombinatorika významových konstituentov v kompozitách* (2002).

K charakteristike kompozít prispel aj J. Furdík (2004: 106–108), ktorý ako prvý v slovenskej derivatológii predstavil systematiku kompozít a kvázikompozít na základe onomaziologickej teórie M. Dokulila (1962) (onomaziologické kategórie a typy onomaziologických kategórií).

Dôležitú štúdiu, prinášajúcu ďalšie impulzy do skúmania kompozít, publikovali M. Sokolová, M. Ivanová, K. Vužňáková (2005b), ktoré si všimli analógie a diferencie medzi tvorením derivátov a kompozít, formálnu štruktúru zložených slov zosystemizovali v podobe slovotvorných vzorcov, analyzovali kompozičné slovotvorné postupy, onomaziologické kategórie a typy onomaziologických kategórií – okrem tradičných kompozičných typov (integrácia, modifikácia, mutácia) vymedzili aj prechodné typy (integračno-modifikačný, integračno-mutačný, modifikačno-mutačný). Osobitnú pozornosť venujú kvázikompozitám.

Analýze kompozít z rozličných aspektov (systémovo-lingvistických, kognitívnych, aplikačných) sa systematicky venovala a venuje K. Vužňáková (napr. 2010, 2011a, 2011b), pričom zavŕšením jej snahy je nateraz monografia *Kompozitá v slovenčine* (2012). Túto problematiku prezentuje z pomerne ši-ro-

kej interdisciplinárnej perspektívy (okrem lingvistických východísk aplikuje aj pohľad filozofie, prístupy kognitívnych vied a ontogenézy reči). Ďalej analyzuje kompozitá v systéme jazyka (z hľadiska formálnej a obsahovej štruktúry, ako aj z hľadiska vzťahu medzi slovotvorným a lexikálnym významom), sústredenú pozornosť venuje lexikografickému opisu kompozít v slovenčine, ktorú predstavila aj na webovej stránke (porov. vyššie), ako aj problematike kompozície z hľadiska kognície a reči.

Niektorí autori sa vyjadrili aj k problematike kvázikompozít, ktoré sa vyčleňujú ako slovotvorne motivované lexémy s jedným komponentom, ktorý má prechodné postavenie medzi základom a formantom (afixoidom, sufixoidom, prefixoidom), napr. *agro-*, *eko-*, *bio-*, *-slovie*, *-fil*, *-man* (MALÍKOVÁ 1982; FURDÍK 2004: 106; HORECKÝ et al. 1989: 310). M. Imrichová (2002) pri analýze tvorenia logoným používa termíny afixoid, radixoid a afixoidný radix. V Morfematickom slovníku slovenčiny (SOKOLOVÁ et al. 1999) a v Slovníku koreňových morféme slovenčiny (SOKOLOVÁ et al. 2012) sa vyčleňujú tieto segmenty osobitnými číselnými indexmi 0,5/1,5 (napr. *dv-a-násť*, *päť-desiat*; *suffix-oid*, *infra-červený*). Najnovšie sa táto problematika uchopuje v monografii *Slovotvorná adaptácia a kompozitnosť v slovenčine* (OLOŠTIAK et al. 2018), kde autori vymedzujú tri hlavné skupiny kompozitných lexém: pravé kompozitá (všetky komponenty fungujú ako samostatné slová, napr. *veľko-film*), semikompozitá (len jeden komponent funguje ako samostatné slovo, napr. *speleoterapia*), kvázikompozitá (ani jeden komponent nefunguje ako samostatné slovo, napr. *demokracia*). Komponenty, ktoré nefungujú ako samostatné slová (typu *agro-*, *bio-*, *hydro-*, *mega-*) a majú lexikálny význam, nazývajú bázoidmi.

6 DVE SYNTÉZY

Pred záverom spomenieme dve práce, ktoré možno považovať za istý druh syntetizujúcich diel.

Prvým dielom je kolektívna monografia *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny* (HORECKÝ et al. 1989), ktorej patrí v slovackistickej derivatológii osobitné miesto. Pomerne komplexne sa v nej analyzuje vývoj slovenskej lexiky od začiatku 70. rokov 20. storočia do polovice 80. rokov. Pokiaľ ide o slovotvorbu, nachádzajú sa tu kapitoly o úlohe slovotvornej motivácie v lexikálnej dynamike (s. 28–36; autorom je J. Furdík), o osobitných typoch motivácií, o slovotvornom hniezde a slovotvornej paradigme v dynamike slovnej zásoby, o slovotvornom hniezde a o slovotvornej paradigme (s. 36–48; autorka K. Buzássyová). V najrozsiahlejšej časti celého kompendia s názvom *Pomenovanie jednotky* (s. 49–241) sa pozornosť venuje jednotlivým lexikálno-sémantickým skupinám pomenovaní (názvy osôb, názvy miesta, názvy inštitúcií, abstraktná lexika a pod.). Na charakteristike týchto skupín sa výraz-

ným spôsobom využívajú aj slovotvorné poznatky. V ďalšej časti (Sémantické a štylistické procesy a tendencie, s. 243–317) sa analyzujú procesy, na ktorých sa slovotvorný systém buď spolupodieľa, resp. je ich súčasťou (multiverbizácia, internacionalizácia slovnej zásoby, súčasné tendencie v preberaní slov, univerbizácia, neologizácia a i.), alebo ide priamo o procesy súvisiace s fungovaním slovotvorby (konkurencia slovotvorných typov s internacionálnymi a domácimi formantmi *-(iz)ácia/- (ova)nie, -ita/-ost*).⁹

Druhou prácou je kolektívna monografia *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine* (OLOŠTIAK 2015a).¹⁰ Monografia prináša súhrnné poznatky z dejín derivatológie na Slovensku, z teórie slovotvornej motivácie, onomaziológie, poznatky o slovotvorných prostriedkoch, postupoch a útvaroch, morfológii, o nominácii vybratých slovných druhov (verbá, adjektíva, numeráliá, pronomína, synsémantiká), o vzťahoch slovotvornej motivácie k ostatným typom lexikálnej motivácie, o lexikografických aspektoch slovotvorby a v náznakoch dotyky slovotvorby a kognitívnej a korpusovej lingvistiky. Výsledky sú bohato štatisticky podložené reprezentatívnym jazykovým materiálom súčasnej slovenčiny (takmer 70 000 lexém), vychádzajúcom zo Slovníka koreňových morférov slovenčiny (SOKOLOVÁ et al. 3. vyd. 2012).

7 ZÁVERY

Možno konštatovať, že slovenské derivatologické bádanie sa v slavistickom kontexte výrazným spôsobom posunulo vpred, a to najmä vďaka tvorivému vzopätiu jej čelných predstaviteľov (J. Horecký, J. Furdík, K. Buzássyová, M. Nábělková, M. Sokolová, L. Liptáková), ako aj ďalších bádateľov. Za výrazný poznatkový vklad do kontextu derivatologických výskumov možno považovať najmä rozpracovanie týchto tematických okruhov: slovotvorná motivácia ako dominantný princíp štrukturácie a dynamizácie lexiky, vzťah tvorenia slov a iných zložiek jazyka (morfológia, syntax), vzťah slovotvorby a morfematiky, onomaziologická a významová štruktúra slovotvorne motivovaných slov, slovotvorba a internacionalizácia, procesuálna slovotvorba (vrátane neuzuálnej slovotvorby). Osobitne je potrebné zdôrazniť progres vo výskume kompozít a kompozície a taktiež výsledky, ktoré sa dosiahli v oblasti lexikografického spracovania tvorenia slov a morfematiky. Pozoruhodné výsledky sa dosiahli aj v oblastiach, ktoré sme však v tomto prehľade nespomenuli (slovotvorba a dialektológia, slovotvorba a okazionalistika, slovotvorba a jazykové kontakty slovenčiny, slovotvorba a osvojovanie si materinského jazyka).

⁹ Autorka tejto kapitoly, K. Buzássyová, v rámci výskumu abstrákt sa problematike tvorenia pomenovaní s konkurenčnými formantmi venovala aj v samostatných prácach (1983a, 1983b, 1986a, 1986b, 1987; BOSÁK, Buzássyová 1985: 83–117).

¹⁰ Publikácia je dostupná aj online: <<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak18>>.

Konštatovania o výraznom prograse a solidných, vo viacerých ohľadoch ojedinelých výskumných výsledkoch považujeme za potrebné dať do kontextu s uvažovaním o perspektívach ďalšieho bádania. Existuje nemálo oblastí, ktorým sa pozornosť doteraz nevenovala vôbec, takmer vôbec alebo nie dostatočne. Z klasických, jazykovoštruktúrnych oblastí možno spomenúť kooperáciu slovotvorby a etymológie (a celkovo výskum diachrónnej dimenzie tvorenia slov), ako aj prehĺbenejší ponor do problematiky slovotvornej sémantiky (pravda, tu možno uplatniť nielen štrukturalistickú metodológiu).

Do pozornosti sa tiež ponúkajú perspektívy a potreba intenzívnejšieho interdisciplinárneho bádania v dotyku s disciplínami, ktoré sa etablovali po tzv. komunikačno-pragmatickom obrate v 2. polovici 20. storočia (sociolingvistika, psycholingvistika, pragmalingvistika, kognitívna lingvistika, etnolingvistika a i.). Slovenská slovotvorba má k dispozícii také výsledky a také výstupy, ktoré umožňujú aj komplexnejšie štatistické spracovanie jej vlastností.

Jazykovo-komunikačný charakter tvorenia slov (jej centrálné postavenie v lexike a svojím spôsobom aj v celom jazyku) vytvára predpoklady aj na výraznejšie využitie derivatologických poznatkov v aplikačnej sfére (pri osvojovaní si materinského jazyka, ako aj pri výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka). Didaktická aplikácia derivatologických poznatkov v slovakistike nie je ideálna (LIPTÁKOVÁ 2003; OLOŠTIAK 2015b), avšak najmä zásluhou výskumného kolektívu pod vedením Ľ. Liptákovej sa situácia výrazne zlepšuje (napr. LIPTÁKOVÁ, Vužňáková 2009; LIPTÁKOVÁ 2020).

Last but not least, slovenská derivatológia zatiaľ len čaká na intenzívnejšiu spoluprácu s korpusovou lingvistikou. Na takýto druh kooperácie sú najmä vďaka morfematicko-slovotvorným slovníkom vytvorené viac ako solidne predpoklady.

Úplne na záver poznamenávame, že v slovakistickej derivatológii pomaly dozrieva čas na dva syntetické výstupy, ktoré by boli vyjadrením reflexie smerom dovnútra disciplíny: 1) práca, v ktorej by sa komplexná pozornosť venovala dejinám slovenskej derivatológie; 2) akademická syntéza,¹¹ v ktorej by sa komplexná pozornosť venovala všetkým relevantným aspektom, ktoré sa týkajú fungovania slovotvorby v slovenskom jazyku.

Bibliografia

- BLANÁR, Vincent. „Slová od základu *mlov-* v slovenčine“. In: Jozef Ružička (red.). *Jazykovedné štúdie. 10. Štolcov zborník*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1969: s. 220–226.
- BOSÁK, Ján. „Východiská segmentácie slovných tvarov“. *Jazykovedný časopis* 28/1 (1977): s. 32–38.

¹¹ Spomínanú prácu Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine (OLOŠTIAK 2015a) pokladáme za predprípravu k takejto syntéze.

- BOSÁK, Ján. „Asémantické prvky v štruktúre slova“. In: Jozef Ružička (red.). *Jazykovedné štúdie. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice, 14. – 17. januára 1980)*. Bratislava: Veda, 1981: s. 193–196.
- BOSÁK, Ján. „Výmedzenie tzv. interfíxov z hľadiska kategórie forma – obsah“. In: Ján Horecký (red.). *K princípom marxistickej jazykovedy. Materiály z konferencie o marxistickej jazykovede (Smolenice 21. – 23. novembra 1983)*. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 1985: s. 153–157.
- BOSÁK, Ján, Klára Buzássyová. *Východiská morfémovej analýzy. (Morfematika. Slovo tvorba)*. Bratislava: Veda, 1985.
- BUFFA, Ferdinand. „Slovesné podstatné mená z hľadiska slovtvorného“. *Slovenská reč* 31/4 (1966): s. 225–228.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „K triedeniu koreňových morfémov transformačnou metódou“. *Jazykovedný časopis* 20/1 (1969): s. 33–49.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. *Sémantická štruktúra slovenských deverbatív*. Bratislava: Veda, 1974.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „O rozštiepení štruktúrnej a sémantickej motivácie slov s formantom -stvo“. In: Jozef Ružička (red.). *Jazykovedné štúdie. 15. Horeckého zborníka*. Bratislava: Veda, 1980a: s. 57–68.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Vzťah slovtvorného a lexikálneho významu transpozíčných derivátov“. *Slovo a slovesnosť* 41/2 (1980b): s. 127–130.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Názvy deja a názvy vlastnosti v transpozíčnej a nominačnej funkcii“. *Jazykovedný časopis* 33/1 (1982): s. 21–35.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Konkurencia slovtvorných typov s formantmi -(iz)ácia, -(ova)nie“. *Slovenská reč* 48/5 (1983a): s. 268–277.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Abstraktá s kvantitatívnym významom (typ nehodovosť)“. *Kultúra slova* 17/10 (1983b): s. 335–341.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Konkurencia slovtvorných typov s formantmi -ita a -ost“. *Slovenská reč* 51/3 (1986): s. 142–152.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Dynamické tendencie v tvorení abstrakt“. *Slovenská reč* 52/4 (1987): s. 214–222.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Gnozeologický a ontologický aspekt lingvistických operácií (transformácie a parafrázy)“. *Jazykovedný časopis* 35/2 (1984): s. 121–133.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Aspekty vzťahu slovtvorby a textu“. In: František Ruščák (ed.). *Text a kontext. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Text v priestore jazykovej komunikácie. Text v priestore didaktickej komunikácie. Prešov 18. – 19. novembra 1993*. Prešov: Pedagogická fakulta v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 1993a: s. 23–33.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Nominalizačná funkcia abstraktných názvov vlastností“. *Jazykovedný časopis* 44/1 (1993b): s. 25–39.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Spätná väzba medzi slovtvorbou a textom“. In: Ema Krošláková (red.). *Fungovanie jazykových prostriedkov v texte*. Nitra: Vysoká škola pedagogická, 1996: s. 11–21.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Tvoriivosť a reprodukovanosť v jazyku“. In: Jozef Genzor, Slavomír Ondrejovič (eds.). *Pange lingua. Zborník na počesť Viktora Krupu*. Bratislava: Veda, 1999: s. 131–146.

- BUZÁSSYOVÁ, Klára. Súvzťažnosť pojmov transpozícia, syntaktická derivácia, nominalizácia ako reflex vzťahu tvorenia slov a syntaxe. In: Ingeborg Ohnheiser (ed.). *Wortbildung: interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand. Materialien in der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slavistenkomitee Innsbruck*, 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 2000: s. 145–155.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Slovotvorné paradigmy: ich sémantická podmienenosť a určenosť“. In: Jozef Mlacek (ed.). *Studia Academica Slovaca*. 30. Bratislava: Stimul, 2001: s. 72–82.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Kombinatorika významových konštituentov v kompozitách“. In: Svetlana Mengel (ed.). *Slavische Wortbildung. Semantik und Kombinatorik. Materialien der 5. Internationalen Konferenz der Kommission für slavische Wortbildung beim Internationalen Slavistenkomitee. Lutherstadt Wittenberg*, 20. – 25. September 2001. Münster, Hamburg, London: LIT Verlag, 2002: s. 181–192.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Zložené slova z hľadiska internacionalizácie a inovácií“. *Jazykovedný časopis* 54/1–2 (2003): s. 31–50.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Čo dáva slovotvorba lexikografii“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Lexikálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka, CSc.* Košice: Vydavateľstvo LG, 2007: s. 43–51.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára. „Komplementárnosť slovotvorného významu pri výklade lexikálneho významu vo výkladovom slovníku“. In: Klára Buzássyová, Bronislava Chocholová (eds.). *Motivované slovo v lexikálnom systéme jazyka. Zborník zo 7. medzinárodnej konferencie Komisie pre výskum tvorenia slov v slovanských jazykoch pri Medzinárodnom komitáte slavistov. Bratislava 27. 9. – 1. 10. 2004.* Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV – Veda, vydavateľstvo SAV, 2013: s. 157–169.
- DOKULIL, Miloš. *Tvoření slov v češtině I. Teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1962.
- DOLNÍK, Juraj. „Slovotvorný a lexikálny význam činiteľských mien s príponou *-tel'*“. *Slovenská reč* 49/1 (1984): s. 13–20.
- DOLNÍK, Juraj. *Lexikálna sémantika*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1990.
- DOLNÍK, Juraj. „Motivácia a lexikalizácia“. *Slovenská reč* 60/2 (1995): s. 65–70.
- DVONČ, Ladislav. *Rytmický zákon v spisovnej slovenčine*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1955.
- DVONČ, Ladislav. „Kvantitatívne zmeny pri odvodzovaní substantív na *-ár/-iar'*“. In: Jozef Ružička (red.). *Jazykovedné štúdie. I. Spisovný jazyk*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1956: s. 5–30.
- DVONČ, Ladislav. „Kvantitatívne zmeny pri odvodzovaní slov na *-ák/-iak'*“. *Slovenská reč* 25/3 (1960): s. 163–170.
- DVONČ, Ladislav. „K alternáciám *g/dž, g/ž, g/č, g/c* a *g/Ø* v spisovnej slovenčine“. *Jazykovedný časopis* 16/1 (1965): s. 20–37.
- DVONČ, Ladislav. „Niektoré novšie prípady porušovania rytmického zákona“. *Slovenská reč* 34/5 (1969): s. 290–297.

- DVONČ, Ladislav. „Rytmičký zákon v adjektívach od cudzích zemepisných názvov“. *Slovenská reč* 39/2 (1974): s. 101–109.
- DVONČ, Ladislav. „Alternácia h/ž v spisovnej slovenčine“. *Slovenská reč* 42/1 (1977): s. 28–35.
- DVONČ, Ladislav. „Alternácia (morfonéma) k/č v spisovnej slovenčine“. *Slovenská reč* 45/3 (1980): s. 129–136.
- DVONČ, Ladislav. „Alternácie vokál/nula a nula/vokál v spisovnej slovenčine“. *Jazykovedný časopis* 32/1 (1981): s. 43–48.
- DVONČ, Ladislav. „Alternácia sk/št' v spisovnej slovenčine“. *Slovenská reč* 47/1 (1982): s. 41–50.
- DVONČ, Ladislav. *Dynamika slovenskej morfológie*. Bratislava: Veda, 1984.
- DVONČ, Ladislav. „Pomenovania typu áčko“. *Kultúra slova* 20/8 (1986): s. 279–282.
- DVONČ, Ladislav. „Miss a misska“. *Slovenská reč* 58/4 (1993): s. 312–314.
- FURDÍK, Juraj. „O vide a väzbe pri slovesných podstatných menách“. *Slovenská reč* 32/2 (1967a): s. 65–74.
- FURDÍK, Juraj. „O slovotvorných príponách s gramatickou funkciou“. *Slovenská reč* 32/6 (1967b): s. 342–345.
- FURDÍK, Juraj. *Zo slovotvorného vývoja slovenčiny*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1971.
- FURDÍK, Juraj. „Čo dáva slovotvorba lexikológii“. *Slavica Slovaca* 11/1 (1976): s. 55–62.
- FURDÍK, Juraj. „K syntakticko-sémantickej interpretácii slovotvorných štruktúr“. *Slavica Slovaca* 13/3 (1978): s. 274–287.
- FURDÍK, Juraj. „O vzájomnom vzťahu slovotvorného a skloňovacieho systému (na príklade skloňovacích typov dlaň a kosť)“. *Slovenská reč* 46/6 (1981): s. 353–359.
- FURDÍK, Juraj. „Syntax slovotvorne motivovaných slov“. In: Ján Oravec (red.). *Syntax a jej vyučovanie. Zborník referátov z konferencie*. Nitra: Pedagogická fakulta, 1982: s. 75–84.
- FURDÍK, Juraj. „Pokus o komplexný kvantitatívny výskum slovotvorného systému pomocou počítača. (Metodologické východiská a prvé výsledky)“. In: Vincent Blahnár et al. (red.). *Metódy výskumu a opisu lexiky slovanských jazykov. Materiály zo sympózia konaného v rámci 7. zasadnutia Lexikologicko-lexikografickej komisie pri Medzinárodnom komitáte slavistov (Nové Vozokany 24. – 26. apríla 1989)*. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 1990: s. 254–264.
- FURDÍK, Juraj. „Motivačná nasýtenosť textu v slovenčine a nemčine“. In: Pavol Petrus (red.). *Konfrontačný a komparatívny výskum jazykovej a literárnej komunikácie. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafarikanae. Jazykovedný zborník 8. / Literárnovedný zborník 8*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991: s. 65–76.
- FURDÍK, Juraj. *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Levoča: Modrý Peter, 1993.
- FURDÍK, Juraj. „Metodologické problémy tvorby slovotvorného slovníka slovenčiny“. *Zápisník slovenského jazykovedca* 13 (1994): s. 16–17.
- FURDÍK, Juraj. „Jazykový status slovotvorne motivovaného slova“. In: Zuzana Stanislavová et al. (eds.). *Studia Philologica. 3. Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafarikanae*. Prešov: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Pedagogická fakulta v Prešove, 1996: s. 48–56.
- FURDÍK, Juraj. „Motivačná intencia slova“. *Slovenská reč* 63/6 (1998): s. 321–329.

- FURDÍK, Juraj. „Synergická povaha slovotvornej motivácie“. In: Renate Belentschikow (ed.). *Neue Wege der slavistischen Wortbildungsforschung. / Novyje puti izučenija slovoobrazovanija slavianskich jazykov. 2. Tagung der Internationalen Kommission für slawische Wortbildung. Magdeburg 9. – 11. 10. 1997.* Frankfurt am Main: Peter Lang, 1999: s. 73–82.
- FURDÍK, Juraj. „O vývine názorov Jána Horeckého na slovotvorbu“. In: Klára Buzásyová (ed.). *Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Na počesť profesora Jána Horeckého.* Bratislava: Veda, 2000: s. 331–338.
- FURDÍK, Juraj. „Pojem produktivity v slovotvorbe a v morfológii“. In: Slavomír Ondrejovič (ed.). *Jazykoveda v bibliografii. Bibliografia v jazykovede. Na počesť Ladislava Dvonča.* Bratislava: Veda, 2002a: s. 22–29.
- FURDÍK, Juraj. „K onomaziologickej štruktúre slovotvorne motivovaného slova“. In: Svetlana Mengel (ed.). *Slawische Wortbildung. Semantik und Kombinatorik. (Materialien der 5. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee. Lutherstadt, Wittenberg 20. – 25. september 2001).* Münster, Hamburg, London: LIT Verlag, 2002b: s. 113–123.
- FURDÍK, Juraj. *Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia).* Ed. M. Ološtiak. Prešov: Náuka, 2004.
- FURDÍK, Juraj. *Život so slovotvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin.* Eds. Martin Ološtiak, Lucia Gianitsová-Ološtiaková. Košice: Vydavateľstvo LG, 2005.
- FURDÍK, Juraj. *Teória motivácie v lexikálnej zásobe.* Ed. Martin Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG, 2008.
- HABOVŠTIKOVÁ, Katarína. *Bernolákovo jazykovedné dielo.* Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1968.
- HABOVŠTIKOVÁ, Katarína. *Slovná zásoba spisovnej slovenčiny z vývinového hľadiska.* Nitra: Pedagogická fakulta v Nitre, 1987.
- HORECKÝ, Ján. „K charakteristike štúrovského lexika“. *Linguistica Slovaca* 4–6 (1946–1948): s. 279–298.
- HORECKÝ, Ján. „Sémantická klasifikácia zložených slov“. In: Václav Machek et al. (red.). *Studie ze slovanské jazykovědy. Sborník k 70. narozeninám akademika Františka Trávníčka.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958a: s. 285–293.
- HORECKÝ, Ján. „K otázke systému v slovnej zásobe“. In: Jozef Ružička (ed.). *Jazykovedné štúdie. 3. Spisovný jazyk.* Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1958b: s. 5–18.
- HORECKÝ, Ján. *Slovotvorná sústava slovenčiny. Podstatné meno. Prídavné meno. Sloveso.* Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1959.
- HORECKÝ, Ján. „K definícii morfémy“. In: Vladimír Barnet et al. (red.). *Slavica Pragensia. 4. (Acta Universitatis Carolinae. Philologica.) Věnováno akademiku Bohuslavu Havránkovi k sedmdesátým narozeninám.* Praha: Universita Karlova, 1962: s. 145–150.
- HORECKÝ, Ján. *Morfematická štruktúra slovenčiny.* Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1964.
- HORECKÝ, Ján. *Slovenská lexikológia. 1. Tvorenie slov.* Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1971.
- HORECKÝ, Ján. „Posesívne zloženiny“. *Slavica Slovaca* 11/3 (1976): s. 260–262.

- HORECKÝ, Ján. „Zložené prídavné mená v slovenčine“. In: Ján Horecký (ed.). *Jazykovedné štúdie. 13. Ružičkov zborník*. Bratislava: Veda, 1977: s. 131–137.
- HORECKÝ, Ján. „Zložené slová ako názvy osôb“. *Slovo a slovesnosť* 39/3–4 (1978): s. 252–254.
- HORECKÝ, Ján. „Invariantný význam odvodených slov“. *Slovo a slovesnosť* 41/2 (1980a): s. 81–85.
- HORECKÝ, Ján. „Zložené slová ako názvy miesta“. In: Jozef Mistrík (red.). *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Philologica. 30*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980b: s. 85–89.
- HORECKÝ, Ján. „Slovotvorná parafráza“. *Jazykovedný časopis* 32/1 (1981): s. 6–12.
- HORECKÝ, Ján. *Semantics of Derived Words*. Prešov: Filozofická fakulta v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 1994.
- HORECKÝ, Ján. *Onomaziologická štruktúra slovenčiny. Spisy SJS 5*. Ed. Slavomír Ondrejovič. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, 2003.
- HORECKÝ, Ján, Klára Buzássyová, Ján Bosák et al. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 1989.
- IMRICOVÁ, Mária. *Logonymá v systéme slovenčiny*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2002.
- IVANOVÁ, Martina. „Niekoľko poznámok o trunkácii v slovenčine“. In: Mária Imrichová (ed.). *Slovenčina na začiatku 21. storočia. Na počesť profesora Ivora Ripku*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2004: s. 102–111.
- IVANOVÁ, Martina. „Teoreticko-metodologické otázky prípravy tretieho vydania Slovníka koreňových morférov slovenčiny“. In: Ladislav Sisák, Martin Ološtiak (eds.). *Od morférov ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia*. Prešov: Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, 2013: s. 90–100.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „O kosémii predponových slovies“. *Slovenská reč* 67/6 (2002): s. 321–329.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Tretia tvár distributívnosti“. In: Mária Šimková (ed.). *Varia. 11. Zborník materiálov z XI. kolokvia mladých jazykovedcov*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, 2004a: s. 246–252.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Slovotvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine. (K štatútu slovesného vidu v slovenčine)“. *Slovenská reč* 69/2 (2004b): s. 65–84.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Verbálny aspekt a motivačné možnosti slovesa“. In: Martina Ivanová (ed.). *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009a: s. 111–142.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Poznámky k onomaziologickej štruktúre slovies“. In: Gabriela Múcsková (ed.). *Varia XVI. Zborník materiálov z XVI. kolokvia mladých jazykovedcov*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, 2009b: s. 214–224.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Systémové a (kont)textové dimenzie slovotvorne motivovaných slovies v slovenčine“. In: Jerzy Sierociuk (ed.). *Słowotwórstwo słowiańskie: system i tekst. Prace Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie*

- Slawistów. Seria 13.* Poznań: Wydawnictwo poznańskiego towarzystwa przyja-
ciół nauk, 2012a: s. 143–152.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „Frekventatíva v gramatike a v slovníku“. In: Klára Buzássyová,
Bronislava Chocholová, Nicol Janočková (eds.). *Slovo v slovníku. Aspekty le-
xikálnej sémantiky – gramatika – štylistika (pragmatika). Na počesť Alexandry
Jarošovej.* Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied – Jazyko-
vedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 2012b: s. 171–183.
- JANOČKOVÁ, Nicol. *Slovesá a zmysly – slovo tvorba a vidotvorba.* Bratislava: Jazyko-
vedný ústav Ľ. Štúra SAV – VEDA, vydavateľstvo SAV, 2014.
- KAČALA, Ján. „Slovo tvorný a syntaktický význam“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Lexi-
kálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej
konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka,
CSc. Prešov 5. december 2000.* Košice: Vydavateľstvo LG, 2007: s. 37–41.
- KONDRAŠOV, Nikolaj Andrejevič. *Vznik a začiatky spisovnej slovenčiny.* Bratislava:
VEDA, vydavateľstvo SAV, 1974.
- KRAJČOVIČ, Rudolf. *Pôvod a vývin slovenského jazyka.* Bratislava: Slovenské pedago-
gické nakladateľstvo, 1981.
- KRAJČOVIČ, Rudolf. *Vývin slovenského jazyka a dialektológia.* Bratislava: Slovenské
pedagogické nakladateľstvo, 1988.
- KRÁL, Ábel. *Model rečového mechanizmu.* Bratislava: Veda, 1974.
- KRASNOVSKÁ, Elena. „O výskume slovo tvorby v slovenčine predbernolákovského
obdobia“. In: Ján Kačala (red.). *Obsah a forma v slovnej zásobe. Materiály z
vedeckej konferencie o výskume a opise slovnej zásoby slovenčiny (Smolenice
I. – 4. marca 1983).* Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 1984:
s. 341–346.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila. „Lesk a bieda slovo tvorného učiva na jednotlivých stupňoch
školského vzdelávania“. In: Ľuba Sičáková (ed.). *Slovo o slove. Zborník Katedry
slovenského jazyka a literatúry PU v Prešove. 9.* Prešov: Pedagogická fakulta
Prešovskej univerzity v Prešove, 2003: s. 110–130.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila. „Slovo tvorné znalosti“. In: Martin Klimovič et al. *Implicitné
jazykové znalosti dieťaťa.* Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2020:
s. 197–288.
- LIPTÁKOVÁ, Ľudmila, Katarína Vužňáková. *Dieťa a slovo tvorba.* Prešov: Prešovská
univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2009.
- MAKIŠOVÁ, Ana. „Hybridné zloženiny v súčasnej slovenčine (s prvým komponentom
cudzieho pôvodu)“. *RIJEČ, časopis za slavensku filologiju* 15/4 (2009a): s. 91–
97.
- MAKIŠOVÁ, Ana. „Slovo druhová príslušnosť substantívnych kompozít“. In: Michal
Týr, Samuel Čelovský, Michal Harpáš (red.). *Slovakistický zborník 4.* Nový Sad:
Slovakistická vojvodinská spoločnosť, 2009b: s. 72–79.
- MAKIŠOVÁ, Ana. „Složenice sa afiksoidima“. *Zborník radova sa Petog međunarodnog
interdisciplinarnog simpozijuma „Susret kultura“.* Novi Sad: Univerzitet u No-
vom Sadu, Filozofski fakultet, 2010a: s. 539–545.
- MAKIŠOVÁ, Ana. „Typy kompozít v slovenčine a srbčine“. In: Mária Šimková (ed.).
Slovo – Tvorba – Dynamickosť. Na počesť Kláry Buzássyovej. Bratislava: Veda,
vydavateľstvo SAV – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, 2010b: s. 106–120.

- MALÍKOVÁ, Mária Oľga. „K problému polusuffixov“. In: Jozef Ružička (red.). *Recueil linguistique de Bratislava. 6*. Bratislava: Veda, 1982: s. 163–172.
- MARIČOVÁ, Ana. „Glagolski vid i načini glagolske radnje u slovačkom i srpskom jeziku“. *Slavistika, knj. VIII*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2004: s. 148–154.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira. *Vztahové adjektiva v slovenčine. (Funkčno-sémantická analýza de-substantívnych derivátov)*. Bratislava: Veda, 1993a.
- NÁBĚLKOVÁ, Mira. „Desubstantívne adjektívum a text“. In: František Ruščák (red.). *Text a kontext. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Text v priestore jazykovej komunikácie. Text v priestore literárnej komunikácie. Text v priestore didaktickej komunikácie. Prešov 18. – 19. novembra 1993*. Prešov: Pedagogická fakulta v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 1993b: s. 34–42.
- NĚMEC, Igor. *Vývojové postupy české slovník zásoby*. Praha: Academia, 1968.
- OLOŠTIAK, Martin. „Onomaziologická štruktúra lexikálnych jednotiek“. In: Ladislav Sisák, Martin Ološtiak (eds.). *Od morfému ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia*. Prešov: Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, 2013: s. 9–89.
- OLOŠTIAK, Martin (ed.). *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015a. <<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/olostiak18>>. 4. 4. 2021.
- OLOŠTIAK, Martin. „Z dejín derivatologického bádania v slovakistike“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015b: s. 17–86.
- OLOŠTIAK, Martin. „Onomaziologické aspekty slovotvornej motivácie“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015c: s. 139–206.
- OLOŠTIAK, Martin. „Slovotvorné a morfológičné slovníky slovenčiny“. In: Aleksandr Lukašanec (ed.). *Slavianskaja deryvatahrafija*. Minsk: Prava i ekanomika, 2020: s. 59–77.
- OLOŠTIAK, Martin, Ján Genčí, Soňa Rešovská. *Retrográdny morfológičný slovník slovenčiny*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015.
- OLOŠTIAK, Martin, Lucia Ološtiaková. *Morfológička a slovotvorba slovenčiny*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018.
- OLOŠTIAK, Martin, Marta Vojteková, Slavka Oriňáková. *Slovotvorná adaptácia a kompozitnosť v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2018.
- OHNEISER, Ingeborg (ed.). *Słowotwórstwo / nominacja. komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich. 1*. Opole, Universität Innsbruck: Institut für Slawistik, Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej, 2003.
- ONDRUS, Pavel, Ján Horecký, Juraj Furdík. *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980.
- ORAVEC, Ján, Eugénia Bajzíkova, Juraj Furdík. *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológička*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988.
- PALKOVÁ, Lenka. „Morfológičné aspekty slovotvornej motivácie“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015: s. 309–406.

- PAULINY, Eugen. *Fonológia spisovnej slovenčiny*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1968.
- PAULINY, Eugen, Jozef Ružička, Jozef Štolc. *Slovenská gramatika*. 5. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1968.
- PECIAR, Štefan. „Aspekt und Aktionsart“. In: A. Baecklund-Ehler et al. (ed.). *Studia Linguistica Slavica Baltica Canuto-Olavo Falk sexagenario a collegis amicis discipulis oblata*. Lund: Slaviska institutionen vid Lunds universitet, 1966: s. 209–221.
- PECIAR, Štefan. „Tvorenie a kvantita činiteľských mien na *-tel'/-itel'*“. *Slovenská reč* 32/4 (1967a): s. 204–209.
- PECIAR, Štefan. „Tvorenie a kvantita mužských substantív s príponami *-č, -ač, -áč/-iač'*“. *Slovenská reč* 32/3 (1967b): s. 134–145.
- PECIAR, Štefan. „Kvantita substantív na *-ák/-iak/-ak'*“. *Slovenská reč* 33/1 (1968a): s. 7–15.
- PECIAR, Štefan. „Kvantita substantív na *-ár/-iar a -áreň/-iareň'*“. *Slovenská reč* 33/5 (1968b): s. 297–303.
- PECIAR, Štefan. „Základné črty vidového systému v slovenčine“. In: Jozef Mistrík (red.). *Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Alfa, 1978: s. 383–399.
- POVAŽAJ, Matej (ed.). *Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2005.
- Pravidlá slovenského pravopisu s abecedným pravopisným slovníkom*. Praha: Matica slovenská, 1931.
- Pravidlá slovenského pravopisu*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1991. (2. vyd. 1998, 3. vyd. 2000)
- RUŽIČKA, Jozef et al. *Morfológia slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1966.
- SABOL, Ján. „Vokalicke a konsonantické alternácie v spisovnej slovenčine“. In: Jozef Mistrík (red.). *Studia Academica Slovaca. 11. Prednášky XVIII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Alfa, 1982: s. 471–485.
- SABOL, Ján. *Syntetická fonologická teória*. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, 1989.
- SEKANINOVÁ, Ella. „Miesto prefixácie vo vidovom systéme slovanského slovesa“. *Slavica Slovaca* 5/1 (1970): s. 17–33.
- SEKANINOVÁ, Ella. „Nové pohľady na kategóriu slovesného vidu“. *Jazykovedný časopis* 23/2 (1972): s. 192–197.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Riešenie statusu derivačnej a modifikačnej morfémy v morfematickom slovníku slovenčiny“. In: Ingeborg Ohnheiser (ed.). *Wortbildung: interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand / Slovoobrazovanie v jeho otnošenijach k drugim sféram jazyka. Materialien der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee. Innsbruck 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor' Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. / Igoru Stepanoviču Uluchanovu k 65-letiju so dňa raždennija*. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 2000a: s. 127–138.

- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Alternácie v spisovnej slovenčine“. In: Klára Buzássyová (ed.). *Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Na počesť profesora Jána Horeckého*. Bratislava: Veda, 2000b: s. 417–444.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Morfematický pohľad na slovesný vid v slovenčine ako cudzom jazyku“. In: Jana Pekarovičová (ed.). *Slovenčina ako cudzí jazyk. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, Bratislava 30. – 31. august 2000*. Bratislava: Stimul – Centrum informatiky a vzdelávania FF UK, 2002: s. 75–87.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Vzťah slovnodruhových a onomaziologických kategoriálnych významov“. In: Hanna Burkhardt, Alicja Nagórko (eds.). *Sprachliche Kategorien und die slawische Wortbildung. Slawische Forschungen und Texte 6*. Hildesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag, 2007: s. 178–195.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Verbálny aspekt a adaptácia prevzatých slovies v slovenčine“. In: Mária Šimková (ed.): *Slovo – Tvorba – Dynamickosť. Na počesť Kláry Buzássyovej*. Bratislava: Veda, 2010: s. 250–264.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Návrat k verbálnemu substantívu ako verbálnemu tvaru“. In: Mária Imrichová, Jana Kesselová (eds.). *Jazyk je zázračný organizmus... Metamorfózy jazyka a jazykovedy. Zborník príspevkov venovaných prof. PhDr. Ivorovi Ripkovi, DrSc., emer. prof. PU, pri príležitosti jeho životného jubilea*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2013a: s. 79–101.
- SOKOLOVÁ, Miloslava. „Verifikácia smeru vidotvorby pri deadjektívnych verbách“. In: Ladislav Sisák, Martin Ološtiak (eds.). *Od morfém ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia*. Prešov: Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, 2013b: s. 131–146.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, František Šimon, Gustáv Moško, Vladimír Benko. *Morfematický slovník slovenčiny*. Prešov: Náuka, 1999.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, Martin Ološtiak, Martina Ivanová et al. *Slovník koreňových morfém slovenčiny*. 1. vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2005a.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, Martina Ivanová, Katarína Vužňáková. „Prínos Slovníka koreňových morfém slovenčiny k teórii kompozít“. *Jazykovedný časopis* 56/2 (2005b): s. 99–126.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, Martin Ološtiak, Martina Ivanová (eds.). *Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania)*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2006.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, Martin Ološtiak, Martina Ivanová et al. *Slovník koreňových morfém slovenčiny*. 2., uprav. vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2007.
- SOKOLOVÁ, Miloslava, Martin Ološtiak, Martina Ivanová et al. *Slovník koreňových morfém slovenčiny*. 3., uprav. a dopl. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2012.
- VALEKOVÁ, Ľudmila. „Slovotvorne motivované slovo v detskej tvorbe Daniela Hevieira“. *Slovenská reč* 58/3 (1993): s. 140–144.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. *Problémy lexikografického zachytenia slovotvorného systému slovenčiny*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2006a. <<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Vuznakova1>> 8. 2. 2021.

- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Slovotvorné (onomaziologické) kategórie a slovotvorný význam derivátov a kompozít v slovenčine“. *Jazykovedný časopis* 57/1 (2006b): s. 13–32.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Binárnosť a ternárnosť onomaziologickej a onomatologickej štruktúry slovotvorne motivovaného slova“. In: *Współczesne języki słowiańskie. Tom 3 Języki zachodniosłowiańskie w XXI wieku*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009: s. 273–281.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Výskum kompozít v slovenčine a češtine ako východisko kognitívneho prístupu k vyučovaniu slovotvorby“. In: *Čeština – jazyk slovan-ský 4. Sborník příspěvků z webové konference s mezinárodní účastí konané 20. 9. – 31. 10. 2010*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010: s. 208–219.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Kompozitá v detskej reči, jazykovom systéme a lexikografickom spracovaní“. In: Martin Ološtiak, Martina Ivanová, Daniela Slančová (eds.). *Vidy jazyka a jazykovedy. Na počesť Miloslavy Sokolovej*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011a: s. 276–284.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Výskumom kompozít k diagnostike a stimulácii detskej reči v predškolskom veku alebo Edukačná hra ako výsledok poznania jazyka a ontogenézy reči“. *Hra v predprimárnej edukácii*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011b: s. 482–500.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. *Kompozitá v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2012.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína. „Lexikografické aspekty slovotvornej motivácie“. In: Martin Ološtiak (ed.). *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015: s. 909–962.

Мартин Олоштјак
 Филозофски факултет Универзитета у Прешову
 Институт за словакистику и масовне медије
 Словачка

ИЗ ИСТОРИЈЕ САВРЕМЕНЕ СЛОВАЧКЕ ДЕРИВАТОЛОГИЈЕ

Резиме

У чланку се анализирају најважнији теоријски и методолошки радови (монографије, чланци и уџбеници) који су знатно утицали на формирање и методологију дериватолошких истраживања у словакистици од друге половине XX века до наших дана почев од основне монографије Јана Хорецког *Slovotvorná sústava slovenčiny* [*Творбени сисџем словачког језика*] и научних радова других истакнутих дериватолога (Ј. Фурдик, К. Бузашиова, М. Соколова, Л. Липтакова, М. Набелкова и др.). Посебна пажња посвећује се како радовима из области творбе речи, деривационе семантике и ономасиологије, слагања, тако и истраживању узајамне везе творбе речи с другим језичким и лингвистичким нивоима (лексикологијом и лексикографијом, морфемиком, морфологијом, синтаксом и текстологијом).

Кључне речи: творба речи у словачком језику, историја, творбени развој, деривациона семантика, слагање.

Martin Ološtiak
 University of Presov
 Faculty of Arts
 Institute of Slovak and Media Studies

FROM THE MODERN HISTORY OF WORD-FORMATION RESEARCH IN SLOVAK STUDIES

Summary

This paper introduces the most important theoretical and methodological works (monographs, studies, and textbooks) that have set the course for word-formation research, especially regarding its methodology, in Slovakia since the latter half of the 20th century, starting with a pioneering monograph by Ján Horecký entitled *Slovotvorná sústava slovenčiny* [*Slovak Word-Formation System*] (1959), followed by the works of other distinguished scholars (J. Furdík, K. Buzássyová, M. Sokolová, L. Liptáková, M. Nábělková, etc.). Special attention is also paid to the works dealing with the development of word-formation, derivational semantics and onomasiology, word-formation research in relation to other branches of language and linguistics (lexicology and lexicography, morphemics, morphonology, morphology, syntax, theory of the text), as well as to the research focused on compounding.

Keywords: Slovak word-formation, history, development of word-formation, derivational semantics, onomasiology, compounding.